

LA FORMACIÓ I EL TREBALL DELS JOVES: UNA RELACIÓ A REPENSAR

La greu crisi que travessa el país ha tornat a plantejar la problemàtica de les elevades taxes d'atur entre els joves en comparació amb la resta de la població. Però aquesta qüestió ja ve de lluny, i és que quan s'han d'analitzar els temes relacionats amb els joves cal tenir en compte la visió conjuntural del moment i les grans tendències de fons de les nostres societats avançades que afecten a les noves generacions i el seu paper en la societat. Tres qüestions mereixen l'atenció: el treball dels joves, la seva formació i la seva relació amb la societat adulta.

Fins passats els 20 anys el treball no forma part de la vida dels joves

Si s'observa l'evolució de la relació dels joves amb el treball a llarg termini es constata que ja fa dècades que els joves menors de 20 anys van desapareixent progressivament del mercat de treball baixant dràsticament la seva taxa d'activitat, és a dir la seva disponibilitat per a treballar (en el 2012, 22 de cada 100; en el 1977 eren 61 de cada 100), i inclús en les millors èpoques de bonança econòmica no han arribat a compensar la davallada històrica. A més entre els que estan disponibles per a treballar, la gran majoria, gairebé 3 de cada 4 estan aturats, per tant a l'actualitat de cada 100 joves menors de 20 anys només 6 treballen i 16 estan aturats, la resta 78, no estan en el mercat de treball. Aquesta tendència a la retirada dels joves del mercat de treball no es produeix a la franja dels que tenen entre 20 i 24 anys, ja que al llarg dels anys s'ha mantingut bastant estable la seva taxa d'activitat, malgrat les variacions influïdes per la conjuntura econòmica, amb una lleugera tendència a augmentar. Avui, de 100 joves de 20 a 24 anys 36 treballen, 31 estan aturats i 33 estan encara fora del mercat de treball.

Evolució de la relació dels joves amb l'ocupació 1977-2012 a Catalunya

	1977	1987	1997	2007	2012
<i>Joves 16-19 anys</i>					
Taxa activitat	61,09	49,01	31,19	35,94	22,71
Taxa ocupació	56,55	22,50	16,54	27,04	6,15
Taxa atur	7,43	54,10	46,97	24,76	72,91
<i>Joves 20-24 anys</i>					
Taxa activitat	64,34	73,35	66,93	72,07	67,27
Taxa ocupació	61,50	47,39	48,12	65,41	36,14
Taxa atur	4,42	35,39	28,11	9,25	46,27

INE-EPA II Trimestres

Aquesta comparació històrica condueix a posar de relleu que la relació dels joves menors de 20 anys amb el mercat de treball ve determinada per una tendència que es va consolidant a cada situació de crisi però que està més relacionada amb factors d'ordre socio-cultural de major abast que les fluctuacions conjunturals de l'economia, sense que això signifiqui negar la influència dels factors tecnològics i econòmics en la mesura que hi tenen lloc. L'abast i les conseqüències d'aquesta tendència mereixen una reflexió

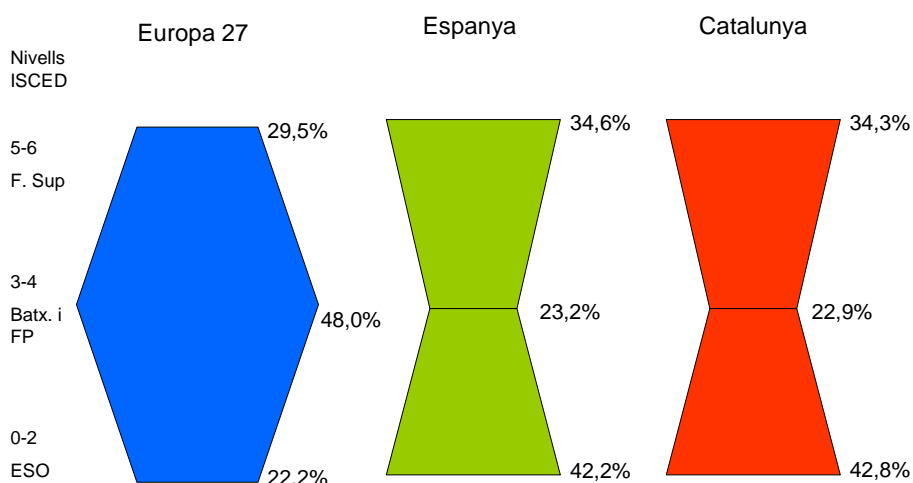
profunda per part del conjunt de la societat. Es sostenible i desitjable que els joves no estiguin presents en el mercat de treball fins passats els 20 anys?

La qualificació i la formació dels joves està desequilibrada

La raó que fins ara s'ha esgrimit és que cada vegada és necessària una inversió amb més temps per a formar els joves, i per tant sinó estan en el mercat de treball haurien d'estar formant-se. Però la realitat és que Catalunya segueix presentant un nivell baix de qualificació de la seva població activa. L'estructura de la qualificació de la població activa i de l'ocupada a Catalunya correspon al model productiu que s'ha desenvolupat en les darreres dècades i que ara està en discussió. A Catalunya hi ha un ampli consens que la sortida de la crisi està relacionada directament amb la capacitat de transformar el model productiu cap a un més competitiu internacionalment i de més valor afegit. Per a evolucionar cap a aquest nou model calen uns recursos humans amb una qualificació que avui no disposa el país.

Si s'observa el gràfic adjunt es veu clarament que l'estructura de qualificació de la població activa a Catalunya i a Espanya és totalment la contrària a la de la mitjana dels 27 països de la Unió Europea. Si es considera que el model europeu és més competitiu que el nostre sembla evident que cal un canvi profund de rumb per aproximar-nos als models europeus. El diferencial de competitivitat d'aquest països rau en la importància de la qualificació intermèdia de la seva població i no tant en la de nivell superior.

Estructura de la qualificació de la població activa 25-64 anys

Font: Any 2010. Eurostat: Ifst_r_lfp2acedu. Actualitzat el 3-12-2011

Per evolucionar cap a una estructura de qualificació més competitiva cal doncs reduir dràsticament la població activa amb un nivell baix de formació i duplicar

la població amb un nivell intermedi, és a dir amb una titulació de batxillerat o d'un cicle de formació de grau mitjà.

La quantificació d'aquest repte ens permet proposar uns objectius precisos per a tot el sistema de formació per als propers anys. Els esforços s'hauran de concentrar en formar els nivells baixos i en els joves que s'incorporin al mercat de treball, i en canvi Catalunya està en una situació bona pel que fa a la formació superior. La consecució d'aquest objectiu significaria que en el mercat de treball les empreses trobarien una major proporció de mà d'obra qualificada que impulsaria el canvi de model productiu.

Aquesta hipòtesi de treball es fonamenta principalment en incorporar la població jove al mercat de treball amb un nivell de formació molt superior al que avui ho fa. Malgrat l'increment extraordinari del nombre de joves formats en les darreres dècades, encara avui hi ha un nombre excessivament alt de joves que abandonen prematurament el sistema educatiu sense una formació adequada per a la seva inserció laboral. Aquesta qüestió que ja ha estat assenyalada repetidament per la OCDE i la UE i pels experts i organismes del país, requereix una atenció urgent i prioritària ja que les seves conseqüències pel futur del país seran greus. Dit clarament, avui Catalunya no compta amb la mà d'obra suficientment formada per impulsar una economia competitiva a nivell internacional. Si no s'augmenta ràpidament el nivell de formació de les noves generacions també es corre el perill de que molt joves quedin atrapats en una espiral negativa de dificultats d'inserció laboral per manca de qualificació, amb la qual cosa es poden generar tensions importants en la cohesió social del país.

Aquests fets contrasten amb la contradicció que per un altre costat, un nombre creixent de joves amb uns nivells elevats de qualificació no acaben de trobar les oportunitats laborals i professionals i opten per a emigrar cap altres països. Així doncs, la situació és complexa, i interactuen factors d'ordre socio-econòmic com també d'altres de tipus culturals i ambientals.

Que els joves obrin les seves oportunitats vitals a nivell europeu o mundial, no solsament no és negatiu sinó que de fet ha estat propiciat pels missatges i polítiques que s'han dirigit als joves, tant per la voluntat d'internacionalització de l'economia catalana, com per exemple mitjançant el mateix programa Erasmus que cerca una major mobilitat europea dels joves professionals. El problema rau quan es transmet a les noves generacions que el seu país no té futur, per que llavors els joves poden sortir en desbandada com està passant a Irlanda o a Estonia i perdre definitivament el major capital humà i cultural que el país ha estat capaç de generar en tota la seva història.

Cal doncs, concentrar molta atenció a la situació i a les perspectives dels joves a Catalunya. Transmetre confiança en el futur i en la implicació dels joves en la seva construcció oferint el suport necessari per que sigui creïble. Millorant el rendiment del sistema educatiu per que tots els joves acabin els seus estudis i no deixin l'educació sense una formació especialitzada i professional que contribueixi a una major competitivitat de les empreses. Mobilitzant a tot el teixit

productiu per que ofereixi oportunitats de pràctiques als joves per que puguin adquirir l'experiència necessària per a esdevenir uns bons professionals.

Els models d'alternança entre formació i treball com a model de transició dels joves a la vida adulta han demostrat la seva eficàcia en altres països desenvolupats. A la Catalunya del futur, la transició dels joves al mercat de treball hauria de ser més semblant a la que es pràctica a altres països europeus que no la que hem heretat del passat.

Oriol Homs

Octubre 2012

Publicat al Monogràfic nº 17 Atur juvenil: una generació en perill editat per la Fundació J. Pujol

<http://www.jordipujol.cat/ca/butllet/monografic/223>